

anarhija/ blok 45
PORODIČNA BIBLIOTEKA

ŠTO JE KUGLA?

PRIOLOG O KUGLA GLUMIŠTU IZ ČASOPISA GORDOGAN BR. 1,

ZAGREB, 1979, STR. 78-104.

<http://anarhija-blok45.net>

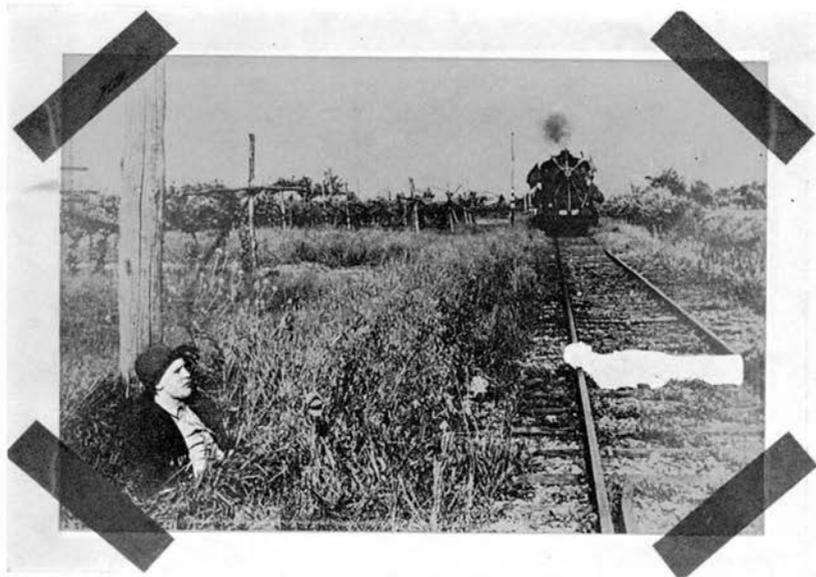
aleksa.golijanin@gmail.com

ZAJEDNIČKA ARHIVA

<http://anarhisticka-biblioteka.net>

što
je
kugla
?

GORDOGAN

Slobodan Snajder: **Snebivanje**, Drago Štambuk: **CORPUSCULA conotata**, Edvard Kocbek: **Svjetla na sjeveru**, Zvonko Maković: **Potop**, KUGLA-GLUMISTE: **Sto je Kugla?**, Branko Matan: **Preporučena ptica iz mekane boce**, **Mekani brodovi su predstave...**, Zlatko Burić: **Pjesma iz mimohoda**, Dunja Koprolčec: **Prva riba**, Zlatko Burić: **Izvešće o sudjelovanju Kugla-glumišta u akciji Muzičkog salona SC-a Umjetnost na ulici**, **Javite pticama: zime više biti neće!**, Zlatko Burić: **Song iz Bijele sobe**, Theodor W. Adorno: **U obranu Bacha od njegovih ljubitelja**, Radovan Ivšić odgovara na pitanja **Branka Matana** (2 interviua), Srđan Dvornik: **Bilješke uz Dvadeseto stoljeće Bernarda Bertoluccija**, Bertolucci — **crvene zastave i američki dolari** (Giovanna di Bernardo razgovara s Bernardom Bertoluccijem), Milko Valent: **Mučno isijavanje**, Božo Kovačević: **Zagovaranje maksimalne obzirnosti**, Nadežda Cačinović-Puhovski: **Recenzentski košmar**, Vladimir Biti: **Pjesništvo između funkcije i supstancije**, Vladimir Biti: **Paradoks Kišova angažmana**, Wilhelm Reich: **SPOLNA REVOLUCIJA** (1), **Slučaj »sjeverna tangenta«**

„... pisati, dakle, tekst o *Kugli* doima se, u najmanju ruku, nesklapnim. O *Kugli* bi, možda, primjerenije trebalo sročiti vatromet, odsvirati jednu nepredviđenu, na primjer, srebrnu glazbu, zaustaviti se u pticu. Zaroniti u grad što se, neotkriven još, krije na kristalnom dnu nekog otajnog planinskog jezera mekane bistrine. Zasanjati neki svoj, drugačiji san.“

Branko Matan, *Preporučena ptica iz mekane boce* („U povodu Kugla glumišta...“, *Gordogan* br. 1, 1979)

br. **1** siječanj — veljača 1979.
cijena 40 dinara

Senta

GORDOGAN

časopis za književnost i sva društvena pitanja

god. 1

1

siječanj — veljača 1979.

Slobodan Šnajder: Snebivanje	3
Drago Štambuk: Corpuscula conotata	33
Edvard Kocbek: Svjetla na sjeveru	38
Zvonko Maković: Potop	65
KUGLA-GLUMIŠTE	78
Što je Kugla?	
Branko Matan: Preporučena ptica iz mekane boce	
Mekani brodovi su predstave...	
Zlatko Burić: Pjesma iz mimohoda	
Dunja Koproščec: Prva riba	
Zlatko Burić: Izvješće o sudjelovanju Kugla-glumišta u akciji Muzičkog salona SC-a Umjetnost na ulici	
Javite pticama: zime više biti neće!	
Zlatko Burić: Song iz Bijele sobe	
Theodor W. Adorno: U obranu Bacha od njegovih ljubitelja	105
INTERVIEW	
Radovan Ivšić odgovara na pitanja Branka Matana (2 interviua)	112
XX STOLJEĆE	
Srđan Dvornik: Bilješke uz Dvadeseto stoljeće Bernarda Bertoluccija	135
Bertolucci — crvene zastave i američki dolari (Giovanna di Bernardo razgovara s Bernardom Bertoluccijem)	149
RECENZIJJE	
Milko Valent: Mučno isijavanje (Ernst Bloch: Prirodno pravo i ljudsko dostojanstvo , Izd. centar Komunist, Beograd 1977.)	157
Božo Kovačević: Zagovaranje maksimalne obzirnosti (Nenad Mišćević: Govor Drugoga , Mladost, Beograd 1977.)	162

Nadežda Čačinović-Puhovski: Recenzentski košmar (Frederic Jameson: U tamnici jezika , Stvarnost, Zagreb 1978.)	167
Vladimir Biti: Pjesništvo između funkcije i supstancije (Ante Stamać: Slikovno i pojmovno pjesništvo , Liber, Zagreb 1978.)	170
Vladimir Biti: Paradoks Kišova angažmana (Danilo Kiš: Čas anatomije , Nolit, Beograd 1978.)	173
Wilhelm Reich: Spolna revolucija (1)	176
Pročitajte smo za vas: Slučaj »sjeverna tangenta«	211

reprint priloga o
KUGLA GLUMIŠTU
iz časopisa
GORDOGAN, br. 1,
Zagreb, 1979, str.
78–104.

kugla glumište

Zagrebačka kazališna družina
KUGLA-GLUMIŠTE do sada je
izvela slijedeće predstave:

1975. »Noć vukodlaka« (prema
sinopsisu Branka Ivan-
de)

1976. »Ljubav i pamćenje«
(prema poemi S. Dalija)

1977. »Doček proljeća«

1977. »Ubojstvo u lokalnu«

1977. »Mekani brodovi«

1978. »Bijela soba«

Niz manjih akcija nije nazna-
čeno.

Uz ovaj prilog objavljujemo fotografije iz pred-
stava **Doček proljeća** (stranice 83, 84, 85, 88,
89, 97 i 106-gore), **Mekani brodovi** (94-dolje, 96,
100, 101, 102, 104, 105 i 106-dolje) te **Ubojstvo**
u lokalnu (94-gore).

Autori snimaka su **Mladen Babić** (stranice 84,
85, 88, 89, 90-93, 94-dolje, 96, 100, 101, 102),
Nenad Ilijić (104, 105, 106-dolje), **Dragan Svirčev**
(83, 97, 106-gore) i **Bane Posavac** (94-gore).

78 gordogan

In memoriam

Dunja Koproščec (1954–2008)

Branko Matan: *Mekani brodovi*

www.jutarnji.hr/arhiva/smr-t-zagrebacke-kontrakulturne-legende-dunje-koproscec/3998595/

www.gordogan.com.hr/gordogan/wp-content/uploads/2011/10/2009-Gordogan-15-18-204-207-Matan-ad-Koproscec.pdf

Anica Vlašić-Anić: *Žudnja za plemenitim kazalištem*
(Zarez, br. 250, 2009)

www.zarez.hr/clanci/zudnja-za-plemenitim-kazalistem

Razgovor sa Zlatkom Burićem: „Narušavanje teatra kao kocke“
(Suzana Marjanić, *Zarez*, br. 210–211, 2007):

www.zarez.hr/clanci/razgovor-sa-zlatkom-buricem-kicom

Glumac & glazbenik Zlatko Burić-Kiće (Vid Jeraj, *Megazin* 04, br. 12, Zagreb, 2005): http://www.clubture.org/system/publication/pdf/13/04_12.compressed.pdf

Razgovori s Damirom Bartolom Indošem, „Kugla u ravnoteži“, prvi put objavljen u časopisu *Zarez*, br. 15, 1999, <http://www.zarez.hr/arhiva/15>, i zatim opet u *Kronotopu* (2014). Dostupno samo na engleskom („A Balancing Act“):
indos.miz.hr/info1.htm

U povodu performansa „O boli i šahu“, u izvedbi D. B. Indoš – House of extreme music theatre, 24. listopada 2004, Parainstitut Indoš, Tvornica Jedinstvo, Zagreb (Suzana Marjanić, *Zarez*, br. 141, 2004):
www.zarez.hr/clanci/razgovor-s-damirom-bartolom-indosem

Damir Bartol Indoš (predstave, intervjui, prikazi, manifest, video i audio radovi, fotografije, grafičke kolorističke partiture, skice):
indos.miz.hr/info.htm

(AG)

što je kugla ?

Kugla pronalazi slike, simbole i priče koji bi bili zalogom zajedništva

Kugla iznudi važnost onoj već gotovo zaboravljenoj slici kada Fred Astaire stapa blještavim podijem, a šuštave ljepotice padaju poput vodopada

Kugla je ozbiljna i kitnjasta
Kugla je oskudna
Kugla pametno koketira s kičem
Kugla se bavi zatečenim prostorom
Kugla otkriva samoću kockastih naselja

Kugla su ljudi koji se bave proizvodnjom predmeta, ugođaja i akcija i otkrivaju drugačije kretanje u susret

Kugla otkriva veliko poprište u zadahu kelja i pokretu ruke
Kugla brani dostojanstvo mašte i života naspram agresivnosti i samoći

Branko Matan

preporučena ptica iz mekane boce

(U povodu **Kugla-glumišta**, a napose njihove, još neodigrane, predstave **Mekani brodovi**)

Izvori

Najviše materijala o *Kugli* priredila je Suzana Marjanić, naša velika prijateljica i autorka iz Zagreba. Neke knjige o *Kugli* su već duže vreme u najavi; nadamo se da će se pojaviti. Do tada, tu je Suzana, s razgovorima i tekstovima nastalim u rasponu od skoro petnaest godina, i koji su se dobrim delom pojavili u njenoj džinovskoj studiji,

Kronotop hrvatskoga performansa: od Travelera do danas, Institut za etnologiju i folkloristiku, Udruga Bijeli val i Školska knjiga, Zagreb, 2014 (tri toma, 2000 str., 2700 fotografija, eseji i razgovori sa 148 umetnika):

www.mvinfo.hr/knjiga/10141/kronotop-hrvatskoga-performansa-od-travelera-do-danas

O nastanku knjige:

www.mvinfo.hr/clanak/suzana-marjanic-performans-je-forma-kojom-mozemo-gerilski-reagirati

Sadržaj:

www.ief.hr/Portals/o/PropertyAgent/418/Files/195/Sadrzaj.pdf

Poglavlje 6, *Kugla glumište vs. Indoševa Kugla ili tzv. meka i tvrda frakcija*, str. 723–764:

indos.mi2.hr/Kugla_Kronotop_ulomak.pdf

RAZGOVORI SA KUGLAMA I NJIHOVI ČLANCI

Razgovor s Anicom Vlašić-Anić: „Urbani rituali Kugla-glumišta ili estetizacija uličnoga svagdana“ (Suzana Marjanić, *Zarez*, br. 191, 2006):

www.zarez.hr/clanci/razgovor-s-anicom-vlasic-anic

Anica Vlašić-Anić, „Kolektivno autorstvo: neslučajna 'savršenost' Kuglinih 'kao-da' ne/znatnih 'nesavršenosti'“, časopis *Kazalište*, br. 51/52, 2012, Zagreb, str. 82–101.

www.hciti.hr/web/wp-content/uploads/Kazaliste-51_52-web.pdf

Početak svih nesporazumaka oko **Kugle** jest u teškoći da se razumije ono najjednostavnije. Zamah iz kojeg se otisnula.

Kugla-glumište pokušava za ovo vrijeme, za nas današnje, pa tako svagda i za sebe, osvojiti prostor kazališta, ne u nekoj rubnoj, dopunskoj provedbi, nego u cjelini raspoloživih mogućnosti. Osvojiti, nenadoknadiošću svoga životnoga habitusa, prostor vazda pretpostavljiva totaliteta žestine (koji se, prostor, logikom proizvodnog pogona, u kazalištu otprve razviđuje sociologijskom markacijom).

Kugla-glumište nije avangardno, pokusno, eksperimentalno kazalište. Ono nije puka zavjera odabranih.

Kugla ne skriva nikakvih tajni. (Osim onih nekoliko sasvim jednostavnih.) Ne prodaje crnu magiju, mističnu abrakadabru, nepojatna čudesa.

Kugla nije poduzeće za trgovinu šarenim vatrometnim artičkama tehničke domišljatosti.

Kugla nije poligon kojim harači pjesnik-prokletnik. Ta tako ekskvizitna sorta individualnog terora, koja se u teatru zakriva predodžbama o potrebi i nužnosti p(d)okazivanja izuzetnog individualnog talenta, genijalnosti i sl. režisera, glumaca, scenografa i sl., ovdje bi, pronično, bila sasvim **neugodena**, drugovrsna.

se dogodilo u ekonomskom životu odrazilo i u umjetničkom aspektu. Mene je to osobno odvelo u neko drugo razmišljanje – na interes za pozadinu, na gledanje teatra bez unaprijed zadanog fokusa, na interes za srednjovjekovno, crkveno kazalište; dakle, kako je to izgledalo prije renesanse, i tako sam došao do područja o kojemu je u to vrijeme bilo malo literature. Tako me počelo zanimati crkveno kazalište, procesije, teatar koji se odvijao na trgu – pri čemu su slike teatra prolazile pored tebe ili si kao gledatelj išao od mjesta do mjesta izvedbe, scenskih boravišta, mansija – slike o križnom putu, prolasci kroz dramske slike, i paralelno s navedenom fascinacijom došli smo i do ekspresionističke dramaturgije. Prvenstveno smo bili fascinirali Kaiserom, najgorim njemačkim ekspresionizmom, ali opsjedale su nas i naše reference, pogotovo mladi Krleža – njegovo *Kraljevo* i *Kristofor Kolumbo*. Tada sam razmišljao o tome kako još nitko nije postavio *Kolumba* i kako se tek tada razmišljalo o tome da je *Kolumbo* izvediv. Zanimale su nas sve te dramske forme koje nemaju fokus, koje nisu vezane uz priču, zaplete, a pritom je isto tako impuls dolazio od Becketta, i pritom sam pokušao povezati Brechta i Becketta s obzirom na to da su svaki na svoj način razbili tu čuvenu katarzu. Osim toga, imao sam odbojnost prema dramskoj strukturi, prema katarzi i da nešto mora biti završeno; isto tako gubio sam se u holivudskim filmovima – njegovu fabulu, čvrstu dramsku strukturu jednostavno nisam mogao pratiti. Zanimale su me otvorene strukture, slike, protoci energije. I tu smo se tako našli. Tu je nastao taj dodir. Osim toga, zanimalo me i etno kazalište tako da sam dosta vremena provodio u Institutu za etnologiju i folkloristiku, kopajući po nekoj opskurnoj literaturi. Nadalje, u to vrijeme bio sam otvoren prema svemu što se događalo na hipi sceni, ali pritom mi se nije sviđala njezina prenaplašena iracionalnost i antiintelektualizam. Privlačila me ona dimenzija hipi pokreta koja se miješala s politikom, a pritom ne mislim na njemačku verziju koja je završila u Baader-Meinhofu, nego upravo na američku verziju hipi pokreta s političkim happeninzima, npr. *Do it! – Scenarios of the Revolution* Jerryja Rubina, Bijeje pantere, Abbie Hoffman... Pored ekspresionizma, koji, na žalost, u to vrijeme nismo osvijestili, zanimalo nas je i dadaizam, koji, ne znam iz kojih razloga, uvijek zaboravim spomenuti. (...)

Kugla bi biti kazalištem.

Gledatelji **Kuglinih** predstava najčešće uporabljaju riječi: **san** i **čudo**. Ipak, nema nikakve osnove za tvrdnju o **metafizičkom sindromu** u zasnivača tih predstava.

Ono najčudesnije u **Kuglinim** predstavama jest da su one od ovoga svijeta. Ni od kojeg drugog.

Sva naklapanja o **Kuglinoj** tobožnjoj egzotičnosti lagano je prozrijeti kao nevješte makinacije agresivnih klopotavih sablasti kostura činovništva. Onoga koje perpetuira svoju nedogodljivu smrt u svakodnevnu, suvremenu nam, kazališnu produkciju, u taj niz bezočno nastalih i slijepih celofanskih artefakata industrije zabave te, još pogubnije (s razloga zamagljivanja situacije), oglodavanja već davno ispražnjenih obrazaca tzv. kulturnog nasljeđa. Činovništva koje unaprijed, sigurnosno, zatamljuje okvir svake mogućnosti duhovne, i uopće bilo kakve ljudske relevancije teatra.

S druge pak strane, predodžba o egzotičnosti onoga što **Kugla** ostvaruje svjedoči, pomalo katastrofično čak, o odistinskoj egzotičnosti, patetično i staromodno rečeno, **stvarnoga života**, svega onoga što nam uopće omogućuje da živimo i da životu pripisujemo i nešto od budućnosti, svega onoga, u jednu riječ, po čemu i s obzirom na što kazalište postoji. Činovniku u nama sve što pripada životu koji se ne **odrađuje** i ne **naplaćuje** (užitkom, novcem, smrću) odiše egzotičnošću.

Zašto Kugla?

Odlomak iz razgovora sa Zlatkom Burićem Kićom
(Zarez, br. 210–211, 2007)

SUZANA MARJANIĆ: Kako ste odabrali naziv *Kugla glumište*? U spomenutom intervjuu Indoš³ je naveo da je u početku naziv imao puni smisao sa željom da se predstava gleda sa svih strana, da je to autentičan način doživljavanja kazališnoga djela.

ZLATKO BURIĆ KIĆO: Dakle, (Zlatko) Sviben je bio zanimljiv jer ga je zanimao teatar kao koncept, i tako smo postupno došli do čuvenoga Souriauova teksta,⁴ dakle, narušavanja teatra kao kocke, i postavljanja teatra kao kugle, što se može pomisliti na različite načine – je li to teatar oko liša, je li se teatar događa oko tebe... Osim toga, bio je to neki pomak za novo očitovanje i iščitavanje srednjega vijeka, u svakom slučaju – predrenesanse, a pritom su za mene ključnu ulogu odigrala promišljanja Darka Suvina u knjizi *Dva vida dramaturgije* kojima je pokazao da je moguće promišljati i drukčije kazalište od tog dramskog kazališta, te da je kazališni junak relativno nova stvar na način na koji ga mi kao kazališna publika poznajemo. Naime, Suvin je pokazao da takav kazališni junak proizlazi iz renesanse, a navedeno je iz marksističke vizure tumačio da se sve to događalo u renesansi zbog koncepta izvlačenja individue; znači, junak se tada izdvojio naspram povijesne pozadine kao pojedinac, te se ono što

³ „Kugla u ravnoteži“, razgovor sa Damirom Bartolom Indošem, prvi put objavljen u časopisu *Zarez*, br. 15, 1999, www.zarez.hr/clanci/razgovor-sa-zlatkom-buricem-kicom. (AG)

⁴ Étienne Souriau (Etjen Surio), „Kocka i kugla“, Tomislav Sabljak, *Teatar XX stoljeća*, Split-Zagreb, Matica hrvatska, 1971, str. 131–138. „Le Cube et la sphere“, André Villiers (ed.), *Architecture et dramaturgie*, Paris, Flammarion, 1950, str. 63–83. Na osnovu predavanja održanog na Sorboni 1948. Eng., „The Cube and the Sphere“, *Educational Theatre Journal*, Vol. 4, No. 1 (1952; „Le Cube et la sphere“, 1948), str. 11–18. http://monoskop.org/images/3/3a/Souriau_Etienne_1950_1952_The_Cube_and_the_Sphere.pdf. (AG)

U ovom tekstu, razabire se, mnogo je negativnih određenja. Nije li i to svjedodžbom o **Kuglinoj** pripadnosti, bitnoj, ovom vremenu.

U drukčijim vremenima, na pr. prošlim, teatar se razaznavao u jasnijim modusima.

Dogotovljen pathos, locirana dosjetka, sabrana doslovnost jezika. Žanrovi. Razgovor o sudbi. Smijeh. Žaoka, kritika. Razne jednadžbe unutar jednog već unaprijed stojećeg rasporeda.

E. g.: raspojasanost commedie dell'arte, izravnost rečenice **pučkog teatra** pripadaju, tu su stvari najočitiije, jednom utemeljenijem vremenu, čovjeku jedne prozračnije gustoće.

Dvojbenaost **čovjekova položaja** (izvan svih jeftinih upitnika, ili pak možda nikako izvan njih), iščeznuće ljudske sudbine — eto jedne od koordinata u kojoj se misli o našem današnjem životu, o ambijentu naših nastojanja.

»I već odavno nitko više ne zna što to čovjek jest.« — zapisao je 1929. godine Bertolt Brecht, pjesnik kojega, također, mnogi drže egzotičnim.

Produkcija značenja koju **Kugla** provodi uračunava takovu dijagnozu. **Zauzima stranu**, izvan ishlapjelih pro et contra disputa.

Respektirajući otegotnu silinu konteksta, nemogućnost ozbiljnijeg paranja gvozdeneog ideologijskog vela što zaokružuje nadareni nam nebosklon, **Kugla** nuđa svojoj publici **žive slike**, za koje se pak

svagda čini da same proizvode svoj kontekst. Gledateljeva programirana iščekivanja (iz rubrike: »kazalište«) iskazuju se nedostatnima.

Karakter tih **slika** takav je da ih se ne može, bez jasna manjka, pohraniti u neki drugi medij (tekst-prepričavanje, fotografiju, zvučni zapis i sl.) te ih tako odgoditi. Hoće li ih se na neki način tretirati, hoće li se uopće sudjelovati, tada to treba biti **sada, danas, dok traju**.

Tu se negdje, na ovom mjestu, može govoriti o participaciji **Kugle** u tzv. **novom senzibilitetu**.

Suprotstavljajući se posvemašju ideologijske zagađenosti ljudskoga okoliša, zastrašujućem pomahnitalom funkcionalizmu te, uopće, logici koju nameće poredak kapitala, **novi senzibilitet**, na najširem, planetarnom planu, nanovo otkriva niz životnih jednostavnosti, bitnost intenziteta koji one opskrbljuju.

Prostor, zvuk, vrijeme ponovo su iznađeni kao eminentno duhovne činjenice. Okus, navlastit, neponovljiv, svakoga trenutka, ljepota obične geste, osmijeha, naklonosti, povjerenja, osvjeđeni su kao sasvim nenadoknadi. Slučajnost i nepredvidljivost svakog pojedinog treptaja vremena, njihova vazda nova i drukčija boja i tonus, prostor sna i nespitanosti tijela, intima razgovora, poznati su kao opet jednom: **izvorno ljudski**.

Prihvativši jednostavnu, neideologijsku, činjenicu da živi danas (a ne u nekoj odgodi ili nadoknadi), čovjek dokida kontaminirani ritam svoje zapalosti, proširuje međe svoje razlike.

U **Kuglinim** predstavama, to danas se, jednim začudnim kazališnim učinkom, više ne pretpostavlja, nego ostvaruje. Usuprot fabriciranim sjećanjima i jeftino perforiranoj budućnosti, a mimo mladoljevičarskog pathosa samorazumljivog podrazumijevanja toga danas.

Žive slike koje proizvode, tako slobodno i tako odlučno, ti **poduzetnici mašte**, pripadaju, dojam je, pejzažu koji (osim što je prepoznatljivo naš) upućuje na svjetove izvan sebe sama, na ritmove, vremena koja stoje izvan pukog prezenta, pejzažu za koji se čini da budućnosti omogućuje da nas sabire u neke, tom prezentu neslućene mogućnosti, da nas troši u stanovitu drukčiju utreptalost.

Sve što se u **Kuglinim** predstavama može vidjeti, sve te putokaze snova, izradili su njeni članovi vlastitim rukama, bez specijalističkih radionica u kojima bi to činili neki drugi ljudi, sa nekim svojim drugim vještinama. Neprilika izrade, trud uložen u svaku vještinu ovdje je dio, nužan i ravnopravan, početne odluke, dio posla, dio cjeline napora. Manuelnost toga kazališta savršeno se poklapa sa odmjerenošću kako tzv. estetskog učinka tako i morala, koji se lako može otčitati u nizu okomitosti. Primjerice, problem autorstva — u teatru, inače, tako mistificiran, izvitoperen, i tako bolan, u **Kugli** se, čini se, uopće ne postavlja. Važna je cjelina, važan je učinak. Sve drugo je sporedno. Imenima tvorca predstave ne razmeće se bahato, ona se mogu lako saznati, ako koga baš za-

Više o Kugli

Na slici: „Zlatko Burić Kićo, Zoran Šilović Šilo, Dunja Koproščec-Burić, Damir Bartol Indoš i Jura (Jurij) Novoselić. Foto: Mladen Babić-Baba. Fotografija je snimljena poslije povratka iz Dubrovnika 1980; Dunja Koproščec u ruci drži nagradu *Orlando*, koja joj je dodijeljena na Dubrovačkim ljetnim igrama, za predstavu *Ljetno popodne ili što se desilo s Vlastom Hršak* (1980) (Vnuk 2010:53).“ Navedeno u S. Marjanić, *Kronotop hrvatskoga performansa: od Travelera do danas*, 2014, str. 741.

Uloge: Dunja Koproščec, Renata Damirović, Ante Pamuković, Mladen Babić, Damir Bartol, Zlatko Burić, Branko Milković, Zorica Željko, Jurij Novoselić i prijatelji, muzičke grupe „Disciplina kičme“ (Koja, Đile, Kele, Kuzma; *nap.* AG) i „Kugla bend“; Kruno Mavar, Fernando (Nenad) Rej, Milan Vukšić, Ceca i Branislava.

Pisci Željko Zorica, Nada Kokotović; kamermani Živorad Lazić, Aleksandar Radosavljević, Milan Pavlović, Ljubomir Šašić; scenograf Miomir Denić; kostimograf Vlada Veličković; zvuk Zoran Kovačević; reditelj Ljubiša Ristić.

Proizvedeno 1981 (trajanje 1:21:34), Redakcija dramskog programa TVB, urednik Filip David.

www.rts.rs/page/tv/sr/story/21/rts-2/954626/trezor.htm

(Kraj najave RTS)

Ova programska najava samo delimično odgovara pravom sinopsisu, koji bi vredelo rekonstruisati, ako nije sačuvan (radimo na tome).² Film se sastoji od nekoliko segmenata, u koje su uključene i neke ranije *Kugline* akcije i igrokazi: *Akcija 16.00* (3. X 1981. na Trgu Republike), *Čovjek stolica* (5. X na Slaviji), *Kolodvor* i *Ludbreške rode* ispred SKC-a, uz još nekoliko uličnih scena priređenih posebno.

Jedini autori filma su članovi i članice *Kugla glumišta*, od ideje do svih detalja realizacije. Sve osobe iz beogradskog studija, koje su navedene kao autori ili zadužene za zvuk, scenografiju, itd. (Kokotović, Ristić i drugi), bile su dobri domaćini i saradnici, a potpisane su kao autori samo zato da bi se cela stvar lakše opravdala pred tadašnjim autoritetima.

(AG, 2016, 2019)

nimaju, međutim, njima se ovdje ne trguje. Poput kakvih anonimnih srednjovekovnih obrtnika članovi **Kugle**, samozatajno, predočuju svoju žuljevitost ustrajnost kao ono najbitnije. Utoliko se, ako se hoće, može, s punim pravom, govoriti o **Kuglinoj** ponovnoj afirmaciji kazališta kao **zanata**, o časnosti, opet napokon, toga zanata. O međuljudskom poštenju kao razotkrivenoj nuždi zadobijanja prava na kazališno pitanje, na taj jezik. Pitanje o čovjeku ovdje je, gotovo. **rukotvorina**, a moral nešto sasvim taktilno.

Govoriti o **Kugli**, napose u ovakovu tekstu, za koji se svagda čini da vrluda unutar tragova ekonomije koju pokušava bezbolno posvojiti, a istovremeno nastoji probiti opnu koju mu ona nameće i koja ga, svojim neprimjetnim tkivom, čini neizdrživo nedostatnim, pisati, dakle, takav tekst o **Kugli** doima se, u najmanju ruku, ne-sklapnim. O **Kugli** bi možda, primjerenije, trebalo sročiti vatromet, odsvirati jednu nepredviđenu, na primjer srebrnu, glazbu, zaustaviti se u pticu. Zaroniti u grad što se, neotkriven još, krije na kristalnom dnu nekog otajnog planinskog jezera mekane bistrine. Zasnajati neki svoj, drugačiji san.

Slike koje **Kugla** predvodi ne nastaju radom literarne imaginacije, nisu opterećene opisnim protokolom, ovičene deskripcijom. One nisu, da se poslužimo jednom Bachelardovom distinkcijom, **riječima prikazane**, nego su **govorene slike**.

Kugla je, to je najjače što o njoj možemo reći, naslutila okvir jednoga jezika; jednog raspoznatljivog, kazališnog jezika. Ona tim jezikom govori. Unutar svih sputanosti koje sloboda jezika može nadariti.

Da ne bi bilo zabune: taj jezik nije **njen** jezik, ona ne govori »svojim jezikom«. Ova vrsta **autorske naivnosti**, tako česta u kazalištu, napose u njegovim iznimnim slučajevima, a osobito pak **grupnim**, te tako groteskna u nepropitanosti svoga samopouzdanja, ovdje je, raspoznatljivo, izvan pitanja. Jerbo jezik nije nešto što se besprizivno **razumije** i čime se **slobodno vlada**. Nešto što bi, u bitnome, bilo ovisno o našim subjektivnim htijenjima, podatno njihovim proizvoljnostima. Veli Novalis: »Čovjek ne razumije jezik zato što jezik sam sebe ne razumije, ne želi razumjeti«.

Kuglom taj **nepredviđeni višak** (jezika), ta **mjera ostatka**, taj **prostor razlike**, slobodno raspolaže, ona se, **šaroliko**, rasprostrla u sjeni njegova uvjeta.

Kugla, pak, slobodno raspolaže svim ostalim.

² U međuvremenu smo uradili kompletan transkript (videti našu stranicu, <http://anarhija-blok45.net>), a film se može preuzeti na sledećoj adresi: <https://archive.org/details/kuglaglumistetvb1981> (1.37 GB). (Napomena iz oktobra 2019.)

mekani brodovi su predstave...

(bilješka u festivalskom Bulletinu
br. 4 na **Danima mladog teatra**, Za-
greb, 8. 12. 1977.)

što:
mijenjaju okoliš
pokazuju slike
su ponosne
uče od prolaznika
uobičajaju ljepotu i snove
dražesno koketiraju s kićem
ljupko kreću ulicom
bude oči
i uši
i sve
zatim:
pokazuju kako ljudi žive u
pokazuju velikog guštera koji je
lijep i koji se mijenja kućama

Predstavu čine
PROLOG i

1. slika »Nepomične stva-
ri«
2. slika »Žena s prstenom
od malahita«
3. slika »Kako je Ivan bio
u cirkusu«
4. slika »Svijet maski«
5. slika »Im Wunderschö-
nen Monat Mai«
6. slika »Bijela slika«

Ukupno: 6 slika

86 gordogan

KUGLA GLUMIŠTE na TV Beograd, 1981.

Tekst najave reprize iz 2011, povodom 45. Bitefa.

RTS, Trezor

utorak, 13. IX 2011, 13:00

Raskovnik br. 177

Trezor ispunjava želju članovima autorskog tima „Medijska arheologija“, koji su tražili reprizu snimka (emisije) *Kugla glumište*.

Kugla glumište bila je jedna od najvažnijih pozorišnih, multi-medijalnih i interdisciplinarnih umetničkih grupa u SFRJ, a de-
lovala je od 1975. do 1985. godine.

Na 12. Bitefu svojom predstavom *Meki brodovi* osvojili su Specijalnu nagradu.

„*Kugla glumište* stvorilo je novu koncepciju kazališta. Umjesto tradicionalnog kazališta, *Kugla* je zamišljala teatar kao urbani ritual, socijalnu situaciju, narušavala je teatar kao kocku, u kojoj se unaprijed zna mjesto za gledatelje te uspostavljala teatar kao Kuglu, kao nedramski teatar, totalni teatar, preklapljen sa životom.“¹

KUGLA GLUMIŠTE, prvi deo.

Ova TV adaptacija ima više segmenata.

SOBA

Uloge: Darko Milković, Dunja Koproščec, Dalibor Koproščec, Anica Vlasić, Ante Pamuković, Zoran Perišić, Damir Bartol

Pisac Miomir (*sic*, Moimir) Mrak, asistent režije Smiljana Jel-
čić, reditelj Zlatko Sviben

SLIKE IZ DŽEPNOG SATA BLAŽENKA BORČIĆA – iz-
mišljen dokumentarni zapis o traganju za Jasnom Vlasac (*sic*),
devetom devojkom nestalom u Beogradu u poslednja 24 časa...

LJUBAVNICA S MARSA – video zapis

¹ O *Kugla glumištu*, www.avantgarde-museum.com/hr/museum/kolekcija/umjetnici/kugla-glumiste~pe4553/

„Režija javlja da je stigla grupa građana
koja se predstavlja kao...“

U 16, 10 počet će velika predstava
i svi će biti ovdje!
Veliki Bara leći će u ribu
a smiješni Lima praviti će tužne zvijezde!
Prikazat ćemo gorućeg guštera
i livade gdje bijeli zec probija prizme!
Na ormaru točno 21 godinu stara
fotografija sretnog trenutka!
Veliko poprište, tvoj smijeh je zaklon
Gospon Kincig u prozoru diže čašu vina!
U vrtu je sjekira
Na krovu je dimnjak
Dječje kuglice razletjele se niz ulicu!
Neven sa sjajnim rogom
I Silo debelog bubnja
Povest će te dalje!
Sasvim na kraju Unske ulice
Strašni monstrum što se ne boji
Sjaja crvene vatre!
Mekana Persa smije se tužno
Iznad Arene posute pravom piljevinom!
A Mičo-konj i Ciki-konj
Cupkaju dražesno u krug
Dok Anica blještavog plašta
Izvodi hrabri naskok!

Mudro slijedimo guštera
U prozorima već gore svjetla
Ivan bijeloga lica ne prepoznaje
Između zeca i kuće srebrne pruge!

Zlatko Burić

pjesma iz mimo- hoda

(Mekani brodovi — prolog)

A ondje gdje su postojali
Ti dječaci prokletih majki
Gle, prelaze na sunčanu stranu
ulice!

**kraj priloga o
KUGLA GLUMIŠTU
iz časopisa
GORDOGAN, br. 1,
Zagreb, 1979, str.
78–104.**

Dunja Koproščec

prva riba

Diže se Damir Bartol, u puku zvan Indijanac. Stoji uspravno. Ukočen je. Lijeva i desna ruka stoje čvrsto uz tijelo. Dlan lijeve ruke, kao i dlan desne ruke, ukočen je i oko 4 cm 6 mm otklonjen od bedra lijeve noge.

Položaj br. I — početni položaj.

Desna se ruka polako otklanja od desne polovice tijela. Ruka je ukočena, diže se prema sjeverozapadnom dijelu prostorije. Lijeva ruka i nadalje stoji čvrsto uz tijelo. Glava se naginje na desno, prateći desnu ruku. Palac desne ruke odvojen od kažiprsta. Čitav desni dlan je ukočen, u položaju A—horizontalno, dok je dlan lijeve ruke također ukočen, u položaju B—vertikalno. Lijeva i desna noga u stanju su potpune ukočenosti. Cijelo tijelo polagano se spušta prema podu. Dlan desne ruke dodiruje pod. Tijelo je ukočeno i sa podom čini kut od 45 stupnjeva.

Položaj br. II — prelazni položaj (u trajanju od nekoliko desetaka sekundi).

Potom se desna ruka savija u laktu, da bi se zatim priključila (poput lijeve) desnom dijelu tijela, te cijelom svojom desnom površinom dodirivala pod. Sada je dlan desne ruke u istom položaju kao i dlan lijeve ruke, B—položaju. Glava je i nadalje ukočena i ne dodiruje pod. Za razliku od položaja br. II u kojem samo stopalo desne noge dodiruje pod, u ovom **završnom položaju, položaju br. III**, cijela desna površina desne noge dodiruje pod.

Ovaj završni položaj varira u trajanju od 5 do 25 min., ovisno o vremenskim prilikama i koncepciji predstave.

Bila je to prva Riba, bačena u Glumištu 15. 3. 1977, u 16h 35 min. Prije nekoliko mjeseci Šilo ju je donio u Glumište kao malu, mekanu žuto-zeleno-plavu ribu od plastelina.

U svakoj našoj akciji Indijanac obavezno baca Ribu.

Riba je bačena 3 puta u SR Srbiji — Beograd, Novi Sad, kao i nekoliko puta u SR Hrvatskoj, poimence u gradovima: Velika Gorica, Split, Zagreb.

IV

Automati, cigarete, avioni,
Cipele, lopte i bonboni,
Jahaći, ulice, kazališna loža,
Novine, najlon, sjajna koža.

V

Tko će sići niz ulice s tobom
Tko će donijeti novinsku obavijest
Tko će vidjeti zečeve što probijaju prizme
Tko će stati u prozor
Tko će razbacati kuglice
Tko će zasvirati smiješne šlagere
Tko će dodirnuti lice
Tko će se okrenuti ka suncu
Tko će sačuvati fotografiju
Tko će od oblaka praviti čudovište
Tko će osloboditi Ginger Rogers
Tko će proći kroz vrata
Tko će zatvoriti sve rupe
Tko će sjesti za stol
Tko će to učiniti
Tko će to učiniti

VI

A onda kada se vratiš,
Dubokim putevima u gradove,
Neka tvoja ruka rasprsnje
Staklo zlokog brzinomjera
Milostivo.

Zlatko Burić

song iz bijele sobe

I

Iznad svih kuća i svih puteva
Sada si u bijeloj sobi.
Vecma je tiho unutra.
Klinički je čisto unutra.
Sada si u bijeloj sobi.
Nema pokreta i nema boja
U bijeloj sobi nema zvuka.
Na vrhu iznad ranjenih domova
Konačno si našao ljepotu.
Sada si u bijeloj sobi.
Nema zvuka unutra.
Nema pokreta unutra
Nema boja unutra.
Iznad posramljenih gradova
Ljepota te dotaknula bijelim nebom.

II

Ivane, Ivane bijeloga lica
Ako se budeš vraćao prema meni
Sjeti se svih slika iza kojih si potonuo.
Ivane, Ivane
Gomila ljudi je dolje i bulji.
Činiš se blag i sretan ti bjelosobni
Ali znaj, ja ne mogu zadržati osmijeh.

III

Stajali smo na čošku, i gledali dječake
Sto su se tukli, duboko dolje u ulici.
Na pustim peronima gospodin Kincig čeka vlakove
A mi smo pili vino i silazili
Sve do rijeke gdje smo se igrali s mladićima,
Hej, hej, postajali smo srebrne zmije, hej, hej,
A kad smo stigli na drugu obalu
Već, slijedili smo sasvim određene pruge svjetlosti.

Zlatko Burić

izvješće o sudjelovanju kugla-glumišta u akciji muzičkog salona sc-a umjetnost na ulici

Članovi **Kugla-glumišta** čitaju novine — prema tome, polovicom srpnja, preko pristojno sročenog oglasa, saznajemo da **Muzički salon** organizira akciju **Umjetnost na ulici**. Slažemo se: ulice i trgove treba vratiti ljudima. 16. srpnja kibiciramo. Ne vjerujemo da je potihom recitiranje stihova najbolji plan za gerilsko osvajanje takozvanih javnih prostora. Ne sviđa nam se što se događa toga dana.

Dakle, drugog dana akcije u gornjogradskom lokalu »Kod uspinjače« pojavljuje se Lice. Vanjski izgled Lica: odjeven u frak, okičen šarenim perjem. Lagano objeljena lica. Ustiju nešto crvenijih, očiju našminkanih.

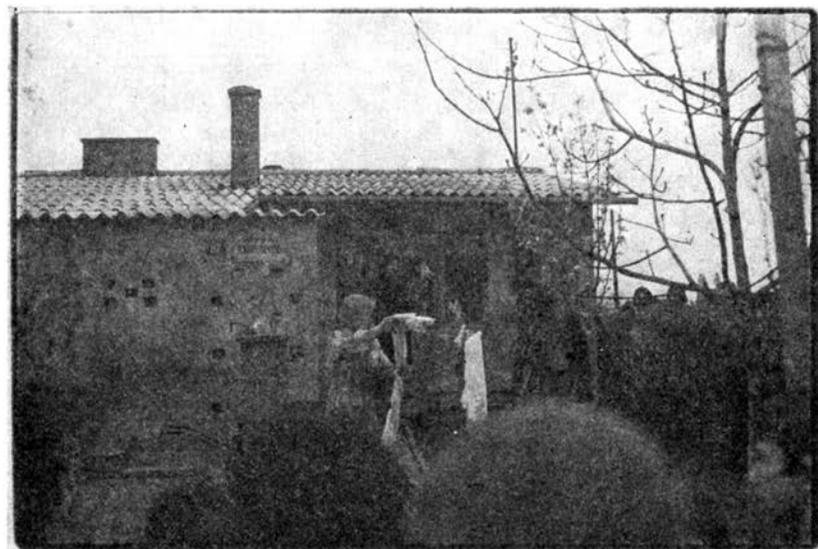
Radnje koje čini Lice: hoda od stola do stola, smješka se, ispušta melodične zvukove, mekano pokreće ruke. Zatim još: sjeda ljudima za stol, pokušava komunicirati s njima koristeći se pri tom smiješkom, melodičnim zvukom i mekanim pokretanjem ruku. Prilazi ljudima koji ga pozivaju.

Na ovakvu akciju Lica posjetitelji i osoblje restoracije »Kod uspinjače«, oko 19,45 sati 17. srpnja

1977. godine, reagiraju na slijedeći način:

- Prave se kao da ništa ne opažaju.
- Drže da je Lice takozvani mentalni bolesnik, te u tom smislu glasno komentiraju ponašanje Lica. Neki od njih sažaljevaju Lice, a drugi zahtijevaju da se nešto poduzme.
- Ne razumiju što se događa. Žele udariti Lice.
- Ne razumiju što se događa. Sjede mirno.
- Smatraju da je to teatar. Pri tome mirno sjede u stolicama kao što je red da čini publika i puštaju da Lice igra pred njima kao što je i red da čini glumac.
- Smatraju da je to teatar. Ne vole brkati teatar i večernje sjednice u lokalu. Ne vole takav teatar. Šapuću Licu kad ovo prilazi stolu: »Krematorij, to bi bilo dobro mjesto za takove kao ti«.
- Smatraju da je Lice pod utjecajem narkotika. Glasno komentiraju užas širenja opojnih sredstava među mladeži.
- Vesele se što se nešto događa u lokalu.

f) Vesele se što se nešto događa u lokalu i žele komunicirati s Licem.

k) Milicajci-pozornici odvođe Lice. Drže da je ponašati se na slijedeći način: smješkanje, ispuštanje melodičnih zvukova i mekano pokretanje ruku — opasno ponašanje. Milicajcima-pozornicima predočena je dozvola igranja u kojoj se tvrdi da je rečeno umjetnički čin.

Zaključak: umjetnik ima pravo hodati u lokalu i pri tome se smješkat, ispuštati melodične zvukove i mekano pokretati ruke.

1) Napuštaju lokal uznemireni ponašanjem Lica.

Otac koji zajedno s obitelji jede ražnjiće u nedoumici je: što učiniti s čovjekom koji se smješka, ispušta melodične zvukove, mekano pokreće ruke i obučen je u frak okičen šarenim perjem? A da sve bude najgore: želi sjesti baš za njegov stol. Otac je zaštitnik obiteljske večere. No Lice postupa proketo

lukavo. Lukavo Lice pretvara večeru u **Kugla**-večeru, djecu pretvara u **Kugla**-djecu, ražnjiće u **Kugla**-ražnjiće.

No za jednim stolom **Kugla**-glumište podlo postavlja dva člana grupe. Izgleda neupadljivog, jedu i piju. Puše. Dakle, dva člana **Kugle** ponašaju se normalno. Ponašaju se nadalje kao grupe pod točkom c) i f). Dobacuju Licu. Lice sjeda za njihov stol i nakon prepirke ovi ga šamaraju. Neki gosti viču: »To je umjetnost, ne činite to, zaboga«. Provokatori pokazuju šake i psuju. Gosti prestaju braniti umjetnost. Ista situacija nakon nekoliko trenutaka. Dakle, neki gosti opet brane Lice. Pri tome vidiš: nastaje gužva, dalje vidiš, provokator vadi pištolj i zatim je trenutak miran. Provokatori pucaju u Lice u trče brzo niz Strossmayerovo šetalište, ravno i strelovito. Lice pada, pritisne vrećicu i kazališna krv namoči košulju. Lice osjeća da mu niz vrat teku dva mlaza krvi (kazališne). Lice, ispod fraka, a kao da to čini ispod grudiju, kida komad sirova krvava mesa.

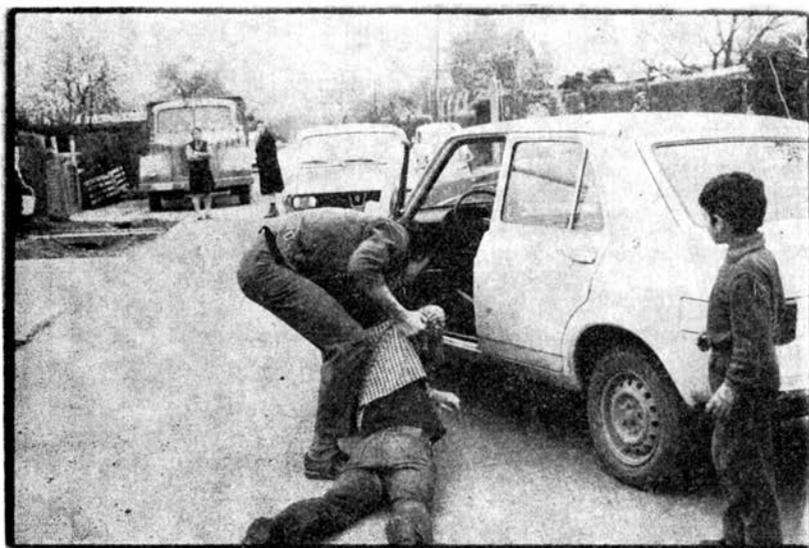

Zatim Lice pada i pri tome vidi: Ljudi za okolnim stolovima panično se dižu. Čovjek u crnom mu prilazi i pipa puls. Čovjek u crnom počinje trčati. Zatim se još događalo: dobronamjernici obavještavaju milicajce da se u lokalu pucalo. Ovi odgovaraju da su to glumci i ne žele se miješati. »Da«, tvrde dobronamjernici, »ali u njega se uistinu pucalo«. **Kugla** se veseli ovoj situaciji. Čovjek u crnom trči na telefon po prvu pomoć. Čovjeka u crnom članovi družine obavijeste što se događa. Zatim Lice leži dalje na pločniku i zadovoljno je. Čovjek u crnom je veličanstven. Poput skovskog agitatora obraća se ljudima za ostalim stolovima. Svi su zakazali, više, sve bismo to dopustili da se događalo i uistinu. On je pučan. On se obraća ljudima koji su okupljeni. On se stvarno svidio Licu. Još par trenutaka i sada svi znaju: krv je kazališna, meso je svinjsko, Lice diše. Iz grmlja čuješ glazbu i zatim prikazujemo: bljesak magnezija, izlazak čovjeka ogrnutog plaštem (djelomično čipkastim i popunjenog perjem). Zatim

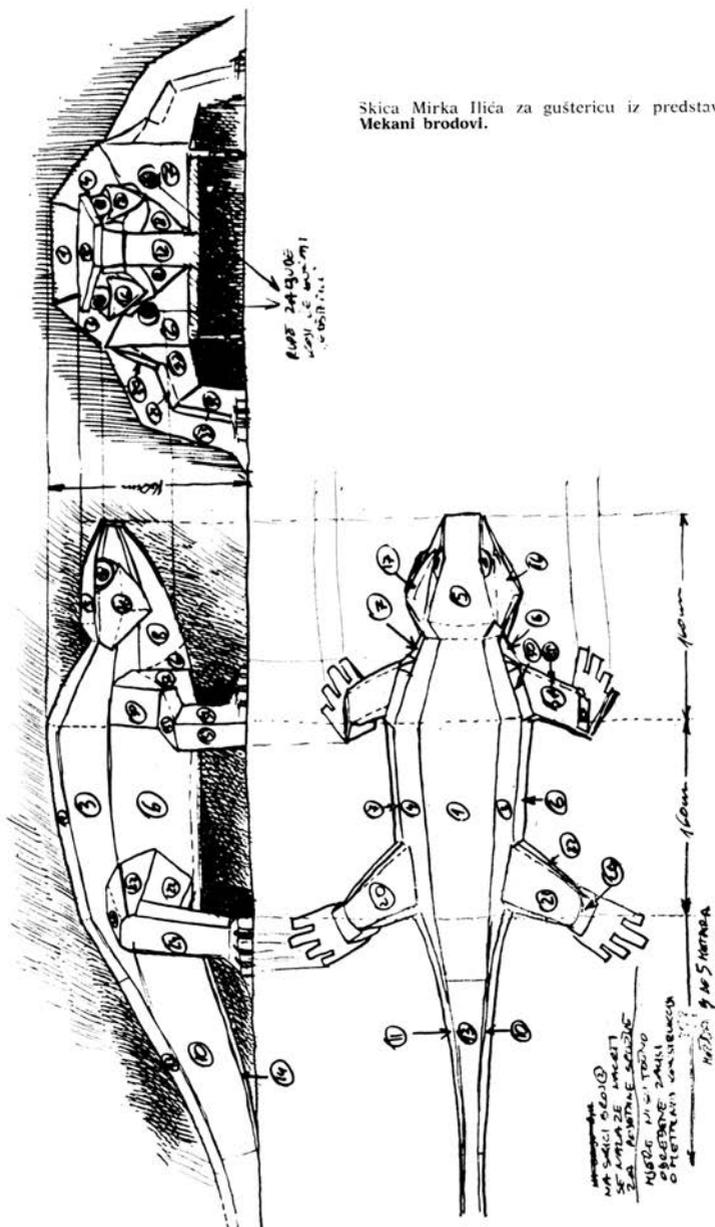
prikazujemo slike: žena u zlatnoj haljini, koja pleše, stari harmonikaš, čovjek u svili s dječjom lutkom. Prikazujemo ljude mekanih pokreta i čini se — poput Lica. Zatim pokazujemo nježnu sliku: iz dima čovjek i žena donose ogledalo. Ljudi vide sebe. Slike su obične: jedu večeru, piju piće, jedan je došao mrzovoljan sa nekog neugodnog sastanka, netko se udvara djevojci, netko provodi dosadno veče, netko je pripit. A zatim u ogledalu postoji i **Kugla**-večera, **Kugla**-smeđa boca Ožujskog piva, **Kugla**-sladoled, tvoje **Kugla** udvaranje, **Kugla**-pušenje cigarete i **Kugla**-konobar.

S nama gledaš, slušaš, govoriš, i krećeš se.

To što se događa to je sve, iza toga nema ništa.

Skica Mirka Ilića za guštericu iz predstave
Mekani brodovi.

javite pticama: zime više biti neće

Hvalu za ovo simpatično izvješće dugujem neumornom čika Boži Turajliću iz Crkvenog Boka kod Sunje, dobrovoljnom reporteru litalici, starom već po stažu, a mladom po srcu i porukama. Čika Božo mi šalje report o patkama, liskama, guskama.

Kao što je poznato, prošlih dana, kada nas je ono iznenadila studeni i snijeg, zamrznule su se i vode na starom koritu rijeke Save kod sela Stremena i Crkvenog Boka. Da bi spriječile zamrzavanje vode na cijeloj površini, skupljaju se patke i guske i svojim stalnim pokretom, plivanjem sprečavaju da vodu pokrije led i tako im onemoguću izvor hrane pod vodom. I sada da ste vidjeli čuda, koliko se samo ptica okupilo. Ali ne samo seoskih pataka i gusaka, već i divljih liski. Taj simpatični boj pratili su i ovdašnji stanovnici, pa su taj pernati svijet hranili kukuruzom, kruhom. Najneobičnije je u svemu tome bilo, što su divlje liske poslije hrane čak dolazile u selo; one koje su iznemogle od studeni i napora u vodi, lako su se mogle uhvatiti rukama, pa ih je seoska omladina hranila.

Kad bi se ptice oporavile, puštene su na slobodu!

Hvala, Božo, za ovaj izvještaj. Pozdrav i svoj omladini Stremena i Crkvenog Boka! I javite svim pticama: zime više neće biti! Proljetno sunce sada će drugovati s njima!

Večernji list, 12. ožujka 1978.
(dijeljeno kao letak uz predstavu
Doček proljeća)